

Balak's Backfire: From Curses to Kindness

מתוך שלא לשמה בא לשמה — Exploring How Impure Intent Can Lead to Pure Results

with Rabbi Benjamin J. Samuels, PhD

Cong. Shaarei Tefillah, Newton, MA

- I. **Opening Question:** How can Balak's actions — pagan, adversarial, and manipulative — be framed as a valid case of *mitokh shelo lishmah ba lishmah*? Aren't 'Amon and Moav irredeemable?

1. גמרא סנהדרין קה עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות א"ר יוסי בר הונא רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה

1. TB Sanhedrin 105b Rav Yehuda says that Rav says: A person should always engage in Torah study and performance of a mitzvah even if he does not do so for their own sake, as through engaging in them not for their own sake, he will ultimately come to engage in them for their own sake. Proof for this can be cited from the example of Balak, as in reward for the forty-two offerings that Balak sacrificed, even though he sacrificed them to facilitate the destruction of the Jewish people, he was privileged and Ruth descended from him. Rabbi Yosei bar Huna says: Ruth was the daughter of Eglon, son of the son of Balak, king of Moab.

2. Ruth Rabbah 2:9

וישאו להם נשים מאביות (רות א.ד.), תני בשם רבי מאיר לא גירום ולא הטבילו אותם ולא היתה הלכה להתחדש, ולא היו נענשין עליהם, עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית. שם האחת ערפה, שהפכה ערף לחמותה. ושם השנית רות, שראתה בדברי חמותה. רבי ביבי בשם רבי ראובן אמר, רות וערפה בנותיו של עגלון היו, שנאמר (שופטים ג. יט): דבר סתר לי אליך המלך ויאמר הס וגו', וכתוב (שופטים ג. כ): ואהוד בא אליו וגו' ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא, אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה עמדת מכסאך לכבודי, ס"ך הריני מעמיד ממך בן יושב על כסא ה'. וישבו שם כעשר שנים, כשלישים כארבעים או חסר או יותר.

2. "They took for themselves Moavite wives: the name of one was Orpa, and the name of the second was Ruth; and they dwelled there approximately ten years" (Ruth 1:4).

"They took for themselves Moavite wives." It is taught in the name of Rabbi Meir: They did not convert them, they did not immerse them, the *halakha* had not yet been innovated, such that they would not have been punished for them; "an Ammonite and not a female Ammonite, a Moavite and not a female Moavite. (It had not yet been clarified that the Torah's prohibition against marrying a convert from the nations of Amon and Moav (see Deuteronomy 23:4) applied only to male converts and not to female converts (see Yevamot 76b-77a).

Maḥlon and Kilyon married them despite the fact that they did not convert, and despite the fact that, as far as they were aware, it was forbidden to marry them even if they converted.)

"The name of one was Orpa," because she turned her back [*oreḥ*] to her mother-in-law. "And the name of the second was Ruth [*Ruṭ*]," because she saw [*ra'ata*] truth in the words of her mother-in-law. Rabbi Beivai said in the name of Rabbi Reuven: Ruth and Orpa were the daughters of Eglon, as it is stated: "I have a secret matter for you king.⁸⁹ *Eglon, king of Moav*. He said: Be silent..." (*Judges 3:19*), and it is written: "Ehud came to him...Ehud said: I have a matter of God to you, and he stood from his throne" (*Judges 3:20*). **The Holy One blessed be He said to him: 'You arose from your throne in deference to Me, by your life, I will establish a son from you who will sit on the throne of God.'**

דברים כ"ג:ד (ד) לֹא-יָבֹא עִמּוֹנִי וּמֹאבִי בִקְהֵל ה' גַּם דָּוָר עֲשִׂירִי לֹא-יָבֹא לָהֶם בִּקְהֵל
ה' עַד-עוֹלָם: (ה) עַל-דִּבְרֵי אֲשֶׁר לֹא-קִדְּמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֵם וּבִמֵּיִם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם
מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עֲלֶיךָ אֶת-בָּלְעָם בֶּן-בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֶרֶם נִהְרִים לְקַלְלָהּ: (ו)
וְלֹא-אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל-בָּלְעָם וַיִּהְפֹּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ אֶת-הַקְּלָלָה לְבִרְכָּהּ כִּי
אָהַבְהָ ה' אֱלֹהֶיךָ: (ז) לֹא-תִדְרֹשׁ שְׁלָמָם וְטַבְתָּם כָּל-יְמֵיךָ לְעוֹלָם:

3. Devarim 23 (4) An Ammonite or a Moabite shall not enter into the assembly of Hashem; even to the tenth generation none belonging to them shall enter into the assembly of Hashem forever, (5) because they didn't meet you with bread and with water on the way, when you came forth out of Egypt, and because they hired against you Balaam the son of Beor from Pethor of Mesopotamia, to curse you. (6) Nevertheless Hashem your God wouldn't listen to Balaam; but **Hashem your God turned the curse into a blessing to you**, because Hashem your God loved you.

II. The *Shelo Lishmah* Framework — Classic Model

4. פסחים מט עמוד ב: מתניתין: מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות
עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין
למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המסלוקת כיוצא בו המוליך
פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער רבי יהודה אומר צא והבא לך אף
אתה.

4. TB Pesachim 49b MISHNA: In a place where the people were accustomed to perform labor on Passover eve until midday, one may do so on that day. In a place where the people were accustomed not to perform labor, one may not do so. The performance of labor on the eve of Passover is not prohibited by Torah law, but is dependent on local custom. If one travels from a place where people perform labor on Passover eve to a place where people do not perform labor, or from a place where people do not perform labor on Passover eve to a place where people perform labor, the Sages impose upon him the stringencies of both the place from which he left and the stringencies of the place to which he went. In both cases, he may not perform labor. The Sages stated a principle: **And a person may not deviate from the local custom, due to potential dispute. Similarly, one who transports Sabbatical Year produce from a place where a crop has ceased in the fields to a place where it has not yet ceased or from a place where it has not yet ceased to a place where it has already ceased is obligated to remove the produce from his possession, in accordance with the stringencies of both locations.** It is permitted for homeowners to eat Sabbatical Year produce in their houses only as long as that species of fruit remains in the field as ownerless property. However, once that particular fruit is no longer available for animals in the fields, one is required to remove what remains of that species from his home. The statement in the mishna is referring to one who transported fruit from a location where it ceased in the fields to one where it did not, and vice versa. **Rabbi Yehuda says that he need**

not remove the produce, as he can say to a local resident: **You, too, go out and bring** this produce from a place where it remains in the field.

5. גמרא פסחים נ עמוד ב

גמרא: מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם היום מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה לא הכא מחצות אי נמי היום סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן ליה הכא שמותי נמי משמתינן ליה. גופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה ובמוצאי שבת ובמוצאי יום טוב ובמוצאי יום הכפורים ובכל מקום שיש שם נידוד עבירה לאתויי תענית ציבור אינו רואה סימן ברכה לעולם.

תנו רבנן יש זריז ונשכר ויש זריז ונפסד יש שפל ונשכר ויש שפל ונפסד זריז ונשכר דעביד כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא זריז ונפסד דעביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא שפל ונשכר דלא עביד שבתא שפל ונשכר דלא עביד כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא שפל ונפסד דלא עביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא אמר רבא הני נשי דמחזא אף על גב דלא עבדן עבידתא במעלי שבתא משום מפנקותא הוא דהא כל יומא נמי לא קא עבדן אפילו הכי שפל ונשכר קרינן להו.

רבא רמי קתיב {תהלים נ"ז: א} כי גדול עד שמים חסדך וקתיב {תהלים ק"ח: ה'} כי גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושים לשמה וכאן בעושים שלא לשמה וכדרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

5. GEMARA: The Gemara asks: **Why** discuss this prohibition particularly with regard to **Passover eves**? It is prohibited to perform labor **even** on **Shabbat eves** and **Festival eves** as well, as it was taught in a *baraita*: **One who performs labor on Shabbat eves and Festival eves from minḥa time onward never sees a sign of blessing** from this work. The Gemara answers that there is a difference between the two situations: **There**, in the case of Shabbat and Festivals, performing labor is prohibited **from minḥa time onward**; it is **not** prohibited **adjacent to minḥa** time, i.e., just before it. **Here**, in the case of Passover eve, it is prohibited **from midday**. **Alternatively, there**, on Shabbat eve and Festival eve, it is **a sign of blessing that he does not see**; however, the Sages **do not excommunicate him** for performing labor. **Here**, in the case of Passover eve, the Sages **also excommunicate him** for performing labor, as it is explicitly prohibited. The Gemara cites the source of the **matter itself** in its entirety: **One who performs labor on Shabbat eves or on Festival eves from minḥa time onward**, and similarly one who works immediately upon **the conclusion of Shabbat**, or **the conclusion of a Festival**, or **the conclusion of Yom Kippur**, or on any occasion where there is a trace of sin, which comes to include a communal fast, e.g., the Ninth of Av or a fast for rain, when it is prohibited to perform labor, **never sees a sign of blessing** from this work. If one performs labor just before Shabbat or immediately after Shabbat, the concern is that even a slight miscalculation could lead to performance of labor on Shabbat itself, when it is prohibited. Apropos reward or lack thereof, the Gemara cites the *Tosefta* in which **the Sages taught**: **There is one who is diligent and rewarded** for his diligence; **and there is one who is diligent**

and penalized due to his diligence; there is one who is lazy and rewarded; and there is one who is lazy and penalized. How so? Diligent and rewarded is referring to one who works the entire week and does not work on Shabbat eve. Diligent and penalized is one who works all week and works on Shabbat eve. Lazy and rewarded is one who does not work the entire week and does not work on Shabbat eve. Lazy and penalized is one who does not work the entire week and works on Shabbat eve to complete the work he neglected to perform during the week. Rava said: With regard to those women of Mehoza, even though they do not perform labor on Shabbat eve, it is due to excessive pampering, as neither do they work on any other day. Even so, we call them lazy and rewarded. Despite the fact that their laziness is not motivated by piety, their inactivity has a positive aspect to it.

On the topic of reward for a mitzva fulfilled without intent, Rava raised a contradiction: It is written: "For Your mercy is great unto the heavens, and Your truth reaches the skies" (Psalms 57:11); and it is written elsewhere: "For Your mercy is great above the heavens, and Your truth reaches the skies" (Psalms 108:5). How so? How can these verses be reconciled? The Gemara explains: Here, where the verse says that God's mercy is above the heavens, it is referring to a case where one performs a mitzva for its own sake; and here, where the verse says that God's mercy reaches the heavens, it is referring to a case where one performs a mitzva not for its own sake. Even a mitzva performed with ulterior motives garners reward, as Rav Yehuda said that Rav said: A person should always engage in Torah study and performance of mitzvot, even if he does so not for their own sake, as through the performance of mitzvot not for their own sake, one gains understanding and comes to perform them for their own sake.

6 תוספות פסחים ב

וכאן בעושים שלא לשמה וכדבר יהודה – תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (דף יז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י דהתם מיירי כגון שלומד כדי להתייר ולקנטר ולקפח את חביריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות אבל הכא מיירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדו

6. Tosafot on Pesachim 50b, s.v. "v'kan b'osim shelo lishma":

"And here [the Gemara permits engaging in mitzvot] when they are done *not for their own sake* (*shelo lishma*), in accordance with Rav Yehuda."

Question: This is difficult, for Rav himself said in the second chapter of Berakhot (17a): "Anyone who engages in Torah *not for its own sake*, it would have been better for him had he not been created!"

Answer: Rabbeinu Yitzchak explains that there [in Berakhot], the case refers to someone who studies Torah in order to show off, to provoke, or to defeat others in halacha, and does not study with the intention of practicing it. But here [in Pesachim], the case is similar to what was taught earlier—"There is one who lowers himself and gains" (Proverbs 11:24)—such as one who does not work the entire Shabbat, nor on Friday (Erev Shabbat), not because he intends anything bad, but simply out of laziness. Even so, "His kindness reaches to the heavens" (Psalms 57:11), meaning: his deeds are still counted as meritorious.

7. **תוספות ברכות י"ז**
 העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא – וא"ת האמר רב יהודה אמר רב פרק מקום שנהגו (פסחים ב:) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה וי"ל דהכא מיירי שאינו לומד אלא לקנותר חבריו והתם מיירי שלומד ע"מ שיכבדוהו.

8. **גמרא ברכות ט"ז-י"ז**
 רב ספרא בתר צלוותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, ובין התלמידים העוסקים בתורתך, בין עוסקין לשמה, בין עוסקין שלא לשמה, וכל העוסקין שלא לשמה, יהי רצון שיהיו עוסקין לשמה.

מרגלא בפומיה דרבא: תכלית חכמה, תשובה ומעשים טובים: שלא יהא אדם קורא ושונה, ובוטט באביו ובאמו, וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמקונו, שנאמר: "ראשית חכמה יראת ה', שכל טוב לכל עושיהם" (תהלים קי"א:י). לעושים לא נאמר אלא "לעושיהם". לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה, וכל העושה שלא לשמה, נוח לו שלא נברא.

8.TB Berakhot 16-17 After his prayer, Rav Safra said the following: May it be Your will, Lord our God, that You establish peace in the heavenly entourage [pamalia] of angels each of whom ministers to a specific nation (see Daniel 10), and whose infighting causes war on earth; and in the earthly entourage, the Sages, and among the disciples engaged in the study of Your Torah, whether they engage in its study for its own sake or not for its own sake. And all those engaged in Torah study not for its own sake, may it be Your will that they will come to engage in its study for its own sake...

Rava was wont to say: The objective of Torah wisdom is to achieve repentance and good deeds; that one should not read the Torah and study mishna and become arrogant and spurn his father and his mother and his teacher and one who is greater than he in wisdom or in the number of students who study before him, as it is stated: "The beginning of wisdom is fear of the Lord, a good understanding have all who fulfill them" (Psalms 111:10). It is not stated simply: All who fulfill, but rather: All who fulfill them, those who perform these actions as they ought to be performed, meaning those who do such deeds for their own sake, for the sake of the deeds themselves, not those who do them not for their own sake. Rava continued: One who does them not for their own sake, it would have been preferable for him had he not been created.

7. **גמרא תענית ז** תניא ה"ה רבי בנאה אומר כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים שנאמר {משלי ג' י"ח} עץ חיים הוא למחזיקים בה ואומר {משלי ג' ח'} רפאות תהי לשרך ואומר {משלי ח' ל"ה} כי מוצאי מצא חיים וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות שנאמר יערך כמטר לקחי ואין עריפה אלא הריגה שנאמר {דברים כ"א ד'} וערפו שם את העגלה בנחל.

9. TB Ta'anit 7a It is taught in a baraita that Rabbi Bena'a would say: Anyone who engages in Torah for its own sake, his Torah study will be an elixir of life for him, as it is stated: "It is a tree of life to them who lay hold upon it" (Proverbs 3:18), and it says: "It shall be health to your navel" (Proverbs 3:8), and it says: "For whoever finds Me finds life" (Proverbs 8:35). And anyone who engages in Torah not for its own sake, e.g., for self-aggrandizement, his Torah will be an elixir of death for him, as it is stated: "My doctrine

shall drop [ya'arof] as the rain," and *arifa* means nothing other than killing, as it is stated: "And they shall break the heifer's neck [arefu] there in the valley" (Deuteronomy 21:4).

ט. תוספות תענית ז וכל העוסק בתורה שלא לשמה תורתו נעשית לו סם המות – וקשה והלא אמרינן (פסחים דף נ:): לעולם יעסוק אדם בתורה אע"ג שאינה לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ויש לומר דתרי שלא לשמה הוי דמה שאמרינן לעולם יעסוק בתורה אפילו שלא לשמה היינו כלומר כדי שיקרא רבי או כדי שיכבדוהו ומה שאמרינן. הכא כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשה לו סם המות היינו מי שלומד לקנטר

י. מהר"ם חלאווה פסחים נ' שמתוך שלא לשמה בא לשמה – וא"ת והא אמרי' בפ' היה קורא כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. ובמסכת תעניות אמרינן ר' בנאה אומר העוסק בתורה לשמה נעשית לו סם חיים שלא לשמה נעשית לו סם מיתה. א"ל תרתי שלא לשמה איכא דעביד מאהבה ומיראה: או לדעת חכמת התורה מתוך שלא לשמה בא לשמה. אבל העוסק להתגד' ולקנטר נוח לו שלא נברא

11. Maharam Chalava on Pesachim 50b:

"From [doing a mitzvah] not for its own sake one comes to do it for its own sake."

You might ask: But didn't we say in the chapter *Hayah Korei* [Berakhot 17a], "Anyone who studies Torah not for its own sake—it would have been better for him had he not been created"?

And in tractate *Ta'anit* [7a] we say: "Rabbi Bana'a said: One who studies Torah for its own sake—the Torah becomes an elixir of life for him; but one who studies not for its own sake—it becomes a deadly poison."

Answer: There are two types of *not for its own sake*:

One is when a person engages [in Torah] out of love and awe [of God], or to understand the wisdom of the Torah—even though it is not yet purely *lishmah*—**from this kind of *shelo lishmah*, one will come to *lishmah*.**

But one who studies **to aggrandize himself or to provoke and challenge others—for him, it would have been better had he not been created.**

יב. מהרש"א חידושי אגדות תענית ז נעשית לו סם חיים כו'. מדברי הרמב"ם בח' פרקים שרפואות הנפש הם בדמיון רפואות הגופות ויש סם ברפואות הגופות שלפי הכנתו עם דברים אחרים במעשה ידי אומן ברופא הוא מרפא החולה ואם לא אפשר שיהיה הסם ההוא אדרבה קשה לחולה להוסיף לו חוליו שימות בה כן התורה היא סם הנפשות כמ"ש פ' בא לו וזאת התורה אשר שם משה וגו' אל תקרי שם אלא סם זכה כו' דהיינו אם עשה עם הסם כאשר צוה הרופא נאמן דהיינו ללמוד לשמה הרי היא סם חיים לנפשות שלהם ומייתי ליה מדכתיב עץ חיים היא למחזיקים וגו' שיש עץ שהוא סם טוב לחולי הגופות ע"י ביטולו עם דברים אחרים ואמר למחזיקים בה דהיינו לשמה ואומר רפאות תהי לשרך וגו' לעיל מיניה כתיב ירא את ה' וגו' דהיינו לשמה ואומר כי מוצאי מצא חיים וגו' לעיל מיניה אשרי אדם שומע לי דהיינו לשמה ואם לאו שלמד שלא לשמה הרי אדרבה התורה נעשית לו סם המות להורגו ומדמה ליה כמטר הזה גם שלפעמים הוא מתבקש וחיים הם לעולם כמו בימות הגשמים מ"מ לפעמים אינו מתבקש וקללה הוא לעולם כגון בימות החמה כמפורש לעיל

12. Maharsha on Ta'anit 7a – *"It becomes an elixir of life... or a deadly poison"*

The Rambam, in his *Eight Chapters*, writes that the healing of the soul is comparable to the healing of the body. In bodily medicine, a drug may be

beneficial **only when properly compounded with other ingredients** by the hands of a skilled physician. If not prepared properly, the very same drug could be **harmful**, even fatal, by worsening the patient's illness.

Similarly, **Torah is a medicine for the soul**, as it says in *Parashat Bo*, "This is the Torah that Moses placed before the Children of Israel" (*Deut. 4:44*)—**do not read 'placed' (נָשָׂא) but 'a potion' (סֵּוֹא)**.

If a person **merits**—that is, **if one uses the potion properly, according to the trustworthy doctor's instructions** (i.e., **studies Torah *lishmah*, for its own sake**)—then Torah becomes a **potion of life** (*sam chayim*) for their soul.

He supports this with the verse: "*It is a tree of life to those who hold fast to it*" (*Proverbs 3:18*)—just like a certain tree might yield a beneficial medicine when **boiled with other ingredients**, so too Torah becomes life-giving when held fast *lishmah*.

Likewise: "*It will be healing to your flesh...*" (*Proverbs 3:8*), and just before that it says: "*Fear the Lord...*"—that is, study **lishmah**.

And again: "*Whoever finds Me finds life...*" (*Proverbs 8:35*), and before that: "*Happy is the one who listens to Me*"—again, referring to **learning Torah with proper intent**.

But if one studies **not for its own sake** (*shelo lishmah*), then Torah can become the opposite—a **deadly poison** (*sam mavet*) that harms him.

This is likened to **rain**: sometimes it is **beneficial and life-giving**, such as during the rainy season; but sometimes it is **unwanted and even destructive**, such as during the dry season—as explained earlier in the sugya.

13 Rambam, Mishneh Torah, Hilkhos Talmud Torah 3:6

רמב"ם תלמוד תורה ג (ה) תחלת דינו של אדם אינו נידון אלא על התלמוד, ואחר כך על שאר מעשיו. לפיכך אמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה: (ו) מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי לה, ולהיות מוכתר בכתרה של תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחד. כך הוא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה תהיה עמל. ולא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לבטל, אבל אם הרבית תורה הרבית שכר, והשכר לפי הצער

The first aspect of a person's judgement [in the world to come] will center on Torah study. Only afterwards will his other deeds [be considered].

Accordingly, our Sages would say: "A person should always occupy himself in Torah study, whether for God's sake or even if not for God's sake, for from [the study of Torah which] is not carried out for God's sake will come [the study of Torah which] is carried out for God's sake. (6) A person whose heart inspires him to fulfill this mitzvah in a fitting manner and to become crowned with the crown of Torah

should not divert his attention to other matters. He should not set his intent on acquiring Torah together with wealth and honor simultaneously.

[Rather,] this is the path of Torah: Eat bread with salt, drink water in small measure, sleep on the ground, live a life of difficulty, and toil in Torah.

The task is not incumbent upon you to complete, nor are you free to desist from it. If you have acquired much Torah, you have acquired much reward, and that reward is commensurate with the difficulty [invested].

Therefore the Sages said: "A person should always engage in Torah study even *shelo lishmah*, for from *shelo lishmah* one comes to *lishmah*."

14. Rambam, Introduction to Perek Chelek (Commentary on Sanhedrin 10th Chapter)

[משל ונמשל על השכר והעונש]

ואתה המעיין בספר זה, הבן זה המשל שאני ממשל לך, ואז תכין לבך ותשמע דברי בכל זה

המשל: שים בדעתך כי נער קטן הביאוהו אצל המלמד ללמדו תורה, וזהו הטוב הגדול לו לעניין מה ששיג מן השלמות. אלא שהוא, למיעוט שני וחולשת שכלו – אינו מבין מעלת אותו הטוב, ולא מה שגיעהו בשבילו מן השלמות. ולפיכך בהכרח יצטרך המלמד, שהוא יותר שלם ממנו, שיזרז אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו. ויאמר לו: קרא ואתן לך אגוזים או תאנים, או אתן לך מעט דבש. ובזה הוא קורא ומשתדל, לא לעצם הקריאה לפי שאינו יודע מעלתה, אלא כדי שיתנו לו אותו המאכל. ואכילת אותם המגדים אצלו יקרה בעיניו מן הקריאה, וטובה הרבה בלא ספק. ולפיכך חושב הלימוד עמל וגיעה, והוא עמל בו כדי שגיע לו באותו עמל התכלית האהובה אצלו, והוא אגוז אחד או חתיכת דבש.

וכשיגדיל ויחזיק שכלו, ויקל בעיניו אותו הדבר שהיה אצלו נכבד מלפנים, וחזר לאהוב זולתו – יזרז אותו ויעוררו תאוותו באותו הדבר החמוד לו, ויאמר לו מלמדו: קרא ואקח לך מנעלים יפים או בגדים חמודים כאלה. ובזה ישתדל לקרוא, לא לעצם הלימוד אלא לאותו המלבוש. והבגד הוא נכבד בעיניו מן התורה, והוא אצלו תכלית קריאתו.

וכאשר יהיה שלם בשכלו יותר, ויתבזה בעיניו זה הדבר גם כן, ישים נפשו למה שהוא גדול מזה. ואז יאמר לו רבו: למד פרשה זו או פרק זה, ואתן לך דינר אחד או שני דינרין. ובכך הוא קורא ומשתדל ליקח אותו הממון. ואותו הממון אצלו נכבד מן הלימוד, לפי שתכלית הלימוד אצלו היא שיקח הזהב שהבטיחוהו בו.

וכשתהיה דעתו שלמה, ונקלה בעיניו זה השעור, וידע שזה דבר נקל – יתאוה למה שהוא נכבד מזה. ויאמר לו רבו: למד כדי שתהיה רב ודיין, ויכבדוך בני אדם ויקומו מפניך ויעשו מצותיך, ויגדל שמך בחיך ואחר מותך כגון פלוני ופלוני. והוא קורא ומשתדל כדי להשיג מעלה זו, ותהיה התכלית אצלו הכבוד שיכבדו אותו בני אדם וינשאווהו וישבחו אותו.

תכלית הלימוד: וכל זה מגונה. ואמנם יצטרך למיעוט שכל אדם שישים תכלית החכמה דבר אחר זולתי החכמה, ויאמר: "לאיזה דבר נלמד? אלא כדי שנגיע בו זה הכבוד." וזה הוללות על האמת. ועל לימוד כזה אומרים חכמים "שלא לשמה" (ברכות י"ז ע"א), כלומר שיעשה המצות וילמד וישתדל בתורה, לא לאותו הדבר בעצמו אלא בשביל דבר אחר.

והזהירו החכמים על זה ואמרו (אבות פ"ד מ"ה): "אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחפור בהם". והם רומזין למה שביארתי לך, שאין לשום תכלית החכמה לא לקבל כבוד מבני אדם, ולא להרוויח ממון, ולא יתעסק בתורת השם יתברך להתפרנס בה. ולא תהיה אצלו תכלית לימוד החכמה אלא לדעת אותה בלבד. וכן אין תכלית האמת אלא שידע שהוא אמת. והתורה אמת, ותכלית ידיעתה לעשותה.

הנמשל:] ואסור לאדם השלם שיאמר: כשאעשה אלה המידות הטובות, ואתרחק המידות הרעות שצוה השם יתברך שלא לעשותן, מה הוא הגמול שאקבל על זה? לפי שזה כמו שיאמר הנער: כשאני קורא זה, מה יתנו לי? והם אומרים לו: דבר פלוני. לפי כשאנו רואים מיעוט שכלו, שאינו מבין זה השעור, והוא "מבקש לתכלית" תכלית" אחרת – אנו משיבים לו כסכולתו, כמו שנאמר (משלי כו ה): "עֲנֵה כְסִיל כְּאֵלָתוֹ".

וכבר הזהירו חכמים על זה גם כן, כלומר שלא ישים האדם תכלית עבודת השם יתברך ועשיית המצוה בשביל דבר מן הדברים. והוא מה שאמר האיש השלם, המשיג אמיתת הענינים, אֶנְטִיגֶנוֹס איש שוֹכֵן (אבות פ"א מ"ג): "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הֵיוּ כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס." ואמנם רצה לומר בזה שיאמין באמת לעצם האמת. וזהו הענין שקוראים אותו "עובד מאהבה". ואמרו זכרונם לברכה (ע"ז י"ט ע"א): "בְּמִצְוֹתָיו חִפֵּץ מְאֹד" (תהלים קיב א), אמר רבי אליעזר: "בְּמִצְוֹתָיו" – ולא בְּשִׁכְרָה מְצֻתָיו. וכמה עצומה הראיה הזאת, וכמה היא מבוארת! והיא רְאֵיָה ברורה על מה שקדם לנו מן המאמר

וגדול מזה מה שאמרו בספרי: שמא תאמר הריני לומד תורה בשביל שאהיה עשיר, בשביל שֶׁאֶקְרָא "רב", בשביל שאקבל שכר בעולם הבא? תלמוד לומר (דברים יא יג): "לאהבה את ה' אלהיך" – כל שאתם עושים, לא תעשו אלא מאהבה.

הנה התבאר לך זה הענין, ונתבאר שהוא פְּנֵת התורה יסוד פְּנֵת החכמים עליהם השלום. ואין מעלים עינינו מזה אלא אֶוִיל משתגע, שקלקלוהו וְשִׁבְשְׁוֹהוּ המחשבות הַסְּכָלוֹת והרעיונות הגרועים. וזו היא מעלת אברהם אבינו עליו השלום שהוא היה עובד מאהבה (סוטה ל"א ע"א), ולעומת הדרך הזה ראוי להיות ההתעוררות.

ולפי שידעו החכמים זכרונם לברכה שזה הענין קשה עד מאוד, ואין כל אדם משיג אותו, ואם הָשִׁיגוּ אינו מסכים בו בתחילת הענין ואינו סובר שתהיה אמונה ברורה, לפי שהאדם אינו עושה מעשה אלא כדי שתגיע לו ממנו תועלת או שתסור ממנו פְּסָדָה, ואם אינו כן יהיה אצלו אותה מעשה הבל וְרִיק. והיאר יאמר לבעל תורה: "עשה אלה המעשים" ו"לא תעשה אותם", לא לִרְאָה מעונש מן השם יתברך ולא לתקות שכר טוב ממנו? זה דבר קשה עד מאוד, לפי שאין כל בני אדם משיגים האמת עד שיהיו כמו אברהם אבינו עליו השלום. ולכן התירו להמון, כדי שִׁיִּתְּשְׁבוּ על אמונתם, לעשות הַמִּצְוֹת לתקות שכר, וְלִהְיוֹת מן העֲבֵרוֹת מִיִּרְאֵת עוֹנֵשׁ. ומזרזים אותם על זה ומחזקים פְּנֵתָם, עד שִׁיִּשְׁיֵג הַמִּשְׁיֵג וידע האמת והדרך השלם מה הוא, כמו שעושים בנער בשעת הלימוד כמו שהבאתי המשל. והאשימו לאנטיגנוס איש שוֹכֵן, בְּבִאָרוֹ להמון מה שביאר, ואמרו בזה "חכמים היזהרו בדבריכם", כמו שנתבאר באבות (אבות פ"א מ"א).

ואין ההמון מפסידיים מכל וכל בעשותם הַמִּצְוֹת מיראת העונש ותקות השכר, אלא שהם בלתי שלמים. ואולם זה טוב להם עד שיהיה להם כח והרגל והשתדלות בְּעִשְׂיַת התורה, ומזה יתעוררו לדעת האמת, וְיִחָזְרוּ עובדים מאהבה. וזה הוא מה שאמרו זכרונם לברכה (פסחים נ' ע"ב): "לעולם יעסוק אדם בתורה". ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

And you, who are studying this work, understand the parable I am about to present to you. Then prepare your heart and pay close attention to all I will say.

The parable: Imagine a small child who is brought to a teacher to be instructed in Torah. This study is the greatest possible good for him in terms of what he will ultimately attain in perfection.

However, due to his young age and weakness of intellect, he does not comprehend the value of that good, nor what it can bring him in terms of true fulfillment.

Therefore, the teacher—being more complete in understanding—must motivate the child to learn by using means that are beloved and desirable to a person of that age. **He says to him: “Read, and I will give you nuts or figs or a bit of honey.”** With that incentive, the child begins to read and put forth effort—not for the reading itself, because he does not yet understand its worth, but in order to obtain that sweet food. To him, those treats are more precious than the study, and he certainly considers them better. Thus, he views learning as toil and exertion, which he undertakes only in order to reach his desired end: a nut or a spoonful of honey.

When he grows older and his intellect strengthens, and those things he once cherished seem trivial to him, and he comes to prefer other things, then his teacher motivates him again by offering what is now more beloved to him. **He says: “Study, and I will buy you fine shoes or handsome clothing.”** And again, he studies—not for the sake of the learning, but for the clothing. That garment is now more precious in his eyes than Torah, and he considers it the true purpose of his reading.

As his mind matures further and even this reward is diminished in his eyes, he begins to desire things greater than clothing. **Then his teacher says: “Learn this parashah or this chapter, and I will give you a silver coin or two.”** And so he studies and exerts effort in order to receive the money. That money is now more important to him than the learning itself, for his purpose in learning is to receive the promised gold or silver.

Later, when his intellect is fully developed and he realizes that this too is a lowly and empty goal, he sets his heart on something even greater. **His teacher now says: “Study so that you may become a rabbi and a judge, and people will honor you, rise before you, obey your commands, and your name will be great during your lifetime and after your death—like Rabbi So-and-So and Rabbi So-and-So.”** Now he studies and strives to achieve that status, and his goal becomes the honor that people give him, the status they afford him, and the praise they heap upon him.

All of this, however, is blameworthy. But because of the limitations of human intellect at each stage, a person must initially be given a goal **other than wisdom itself**. He says to himself: “Why should I learn? In order to achieve honor.” But this, in truth, is foolishness. This kind of study is what the Sages called *shelo lishmah*—not for its own sake—meaning that a person performs mitzvot or studies Torah or exerts effort in religious matters not for the sake of those things themselves, but for something external.

The Sages warned against this and said (Avot 4:5): “Do not make them [the Torah and mitzvot] a crown to magnify yourself with, nor a spade to dig with.” They were referring to what I’ve explained: that the goal of wisdom should not be honor from others, nor material gain, and one should not use the Torah of God as a means of earning a livelihood. The only true purpose of studying wisdom is to know it. Similarly, the only purpose of knowing truth is to affirm that it is truth. The Torah is truth, and the goal of knowing it is to fulfill it.

The moral: It is inappropriate for a complete person to say, “When I fulfill these good character traits and avoid these negative ones that God has commanded me about, what reward will I receive?” For that is like a child saying, “If I read this, what will you give me?” and the adult replies with a prize—because the child does not understand the real benefit, and we answer him according to his foolishness, as it says (Proverbs 26:5): “Answer a fool according to his folly.”

The Sages warned against this as well—that one should not serve God and perform mitzvot for any extrinsic reason. This is what the great Sage Antigonus of Socho meant when he said (Avot 1:3): “Do not be like servants who serve the master for the sake of receiving a reward; rather, be like servants who serve the master not for the sake of receiving a reward.” He meant: believe in the truth because it is the truth. This is what we call *serving out of love*. The Sages also said (Avodah Zarah 19a): “‘He desires greatly in His commandments’ (Psalms 112:1)—in His commandments, not in the reward for His commandments.”

This is a powerful and clear proof of our earlier claim. And even more explicit is what is said in the Sifrei: “Perhaps you will say: I study Torah so that I may become rich, or so that I may be called ‘Rabbi’, or so that I may earn reward in the World to Come? The verse says (Deut. 11:13): ‘To love the Lord your God’—whatever you do, do out of love.”

Now you understand this matter, and see that it is the intention of the Torah and the foundation of the teachings of the Sages. Only a foolish and misguided person—misled by absurd ideas—could ignore this.

This is the greatness of our father Abraham, peace be upon him: he served out of love (Sotah 31a). This is the proper path of spiritual awakening.

But because the Sages knew that this truth is very difficult to attain, and not everyone can grasp it—and even if one does grasp it, one might not be convinced at the outset that it is a valid form of faith—since people generally act only in pursuit of benefit or to avoid harm, and anything beyond that seems to them pointless—they permitted the masses to practice the commandments **with the hope of reward** and to refrain from sin **out of fear of punishment**. They even encouraged such motives and reinforced them until a person gains strength in faith, becomes accustomed to practicing Torah, and then returns to serve out of love.

This is what the Sages meant when they said (Pesachim 50b): “A person should always engage in Torah study and mitzvot, even *not for its own sake*, because from *not for its own sake*, one will come to *for its own sake*.”

15. חדושי הר"ן מסכת פסחים דף נ עמוד ב

כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה, וא"ת דרב יהודה גופיה אמר בפ' היה קורא [ברכות יז א] דכל העוסק שלא לשמה נוח לו שלא נברא, י"ל דגונוי טובא איכא בשלא לשמה, דההיא דהתם מיירי שהוא עוסק בתור' כדי לקנתר ולהתגדר וכיון שכוונתו לדבר עבירה נוח לו שלא נברא, אבל הכא שאינו מתכוון לדבר עבירה ולא מצוה אלא דומיא דשפל ונשכר דאמרינן.

15. Ran's Commentary on Pesachim 50b

“Here it speaks of one who acts *lishmah* (for its own sake), and there it speaks of one who acts *shelo lishmah* (not for its own sake).”

But if you ask: Didn't Rav Yehuda himself say in the chapter *Hayah Korei* (Berakhot 17a) that **anyone who engages in Torah study *shelo lishmah*, it would have been better if he had not been created?**

The answer is that there are **many types of *shelo lishmah***.

The case there [in Berakhot] refers to someone who studies Torah **in order to provoke others or to glorify himself**.

And since his intention is for a **transgression**, it would indeed be better if he had not been created.

But here [in Pesachim], the individual **does not intend either a transgression or a mitzvah** — rather, it is like the case of “**one who lowers himself and gains**,” as the Gemara says.

III. The Challenge of Balak and Eglon and Possible Reconciliations